

BİR FOTOĞRAFIN MAKÛS SERÛVENİ — II

Aynı fotoğraf iki yeni yanlış tanımlamayla su yüzüne çıktı. Biri Ayşe Hür'ün Taraf'taki "Tarih Defteri" sayfasındaki "Pontus'un gayri resmî tarihi" başlıklı yazısında, diğeri de Kim Fortuny'nin American Writers in Istanbul kitabında "Nüfus mübadelesi: Yunanistan'a gönderilen Rumlar, 1923" alt yazısında.

rıfat n. bali

Bundan iki yıl önce, 2008 yılının Haziran ayında bu makalemle aynı başlığı taşıyan yazımda *National Geographic Magazine* dergisinin Kasım 1925 sayısında yayınlanan iki fotoğrafın Türk basını ve araştırmacıları tarafından nasıl yanlış bir şekilde yorumlandıklarını göstermiştim. Hafızaları tazeleme babında meseleyi kısaca özetleyeyim. Söz konusu fotoğraflar 1922 yılında çekilmişlerdi. İzmir'in Yunan ordusunun işgalinden kurtarılmasından sonra Türk ordusu 17 ila 45 yaşları arasındaki İzmirli Rum erkekleri Anadolu'nun içlerine sürgün etme kararı almıştı. Fotoğrafta yer alan kafiye sürgün edilmeyi bekleyen Rum erkekleri idi.

Bu fotoğraf iki ayrı kaynak tarafından, bir keresinde tahakkuk edilen Varlık Vergisi'ni ödeyemedikleri için "Aşkale'ye çalışmaya gönderilen gayrimüslim mükellefler"i, bir diğer seferinde ise "tehcir edilen Ermeniler"i görüntülemek için kullanıldı. Aradan iki yıl geçti, aynı fotoğraf bu kere gene iki yeni yanlış tanımlamayla su yüzüne çıktı. Bir keresinde *Taraf* gazetesinin pazar günkü nüshalarında "Tarih Defteri" başlıklı sayfasında tarihi konuları işleyen Ayşe Hür'ün "Pontus'un gayri resmî tarihi" başlıklı yazısında¹ "Pontuslu sürgünler" ibaresi ile, ikinci keresinde ise Boğaziçi Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Kim Fortuny'nin yakın tarihte yayınlanan *American Writers in Istanbul* kitabında "Nüfus mübadelesi: Yunanistan'a gönderilen Rumlar, 1923" alt

yazısı ile yer aldı.²

Taraf gazetesinin fotoğrafı nereden temin ettiğini bilemiyoruz. Kim Fortuny'nin ise kitabının "teşekkürler" faslından kitapta yer alan fotoğrafları (özellikle bu fotoğrafın dâhil olup olmadığı) Feza

Kürkcüoğlu'ndan temin ettiğini anlıyoruz. Fotoğrafların temin yerleri ne olursa olsun tarihsel bağlamlarını denetlemeden kullanılmaları ve bunun yaygın bir şekilde yapılması, fotoğrafların birer tarih vesikası şeklinde değerlendirilmeleri gerektiği

bilincinin zihinlere kati surette yerleşmediğine bir kere daha işaret etmekte.

¹ Ayşe Hür, "Pontus'un gayri resmî tarihi", *Taraf*, 14 Mart 2010.

² Syracuse, University Press, Syracuse, 2009, s. 73.